

دانش‌پروری هدف

برای افزایش انگیزه دانش‌آموزان

جان آر. تو دورویج

واریک د. مدل

ترجمه:

نصیبه هاشمی

دانشجوی کارشناسی ارشد

فیزیولوژی ورزشی دانشگاه

تهران

به محققان تربیتی معرفی کرد. طبق گفته‌ی نیکولز (۱۹۸۹)، راهنمایی‌های نظریه‌ی «دست‌یابی به هدف»، با چگونگی تصور افراد از تلاش و توانایی، تعیین می‌شوند. در حالی که بیشتر بزرگسالان به راحتی می‌توانند تفاوت بین «تلاش» و «توانایی» را تشخیص دهند، اما ادراک موفقیت طی یک مجموعه دست‌یابی (برای مثال در ورزش یا کلاس تربیت‌بدنی) می‌تواند این مفاهیم را به هم متصل و یا از هم جدا کند. افراد براساس این که مفاهیم تلاش و توانایی را به هم مرتبط یا از هم جدا کنند، «وظیفه‌گرا»^۳ و یا «خودگرا»^۴ خواهند بود.

وظیفه‌گرایی

در کلاس تربیت‌بدنی، بعضی

نظریه، شرح روش‌های تدریس بر پایه‌ی آن و توضیح مختصری درباره‌ی نگرانی‌هایی است که معلمان در فضای انگیزشی درگیر در فعالیت با آن روبه‌رو هستند.

نظریه‌ی دست‌یابی به هدف

محققان کلاس درس، بیشتر از دو دهه از نظریه‌ی «دست‌یابی به هدف» برای بررسی انگیزه‌ی دانش‌آموزان (برای مثال: آمز و آرکر، ۱۹۸۸؛ نیکولز، ۱۹۸۴ و ۱۹۸۹) استفاده کردند. اخیراً این نظریه در زمینه‌ی تربیت‌بدنی نیز بررسی شده است (سولمون، ۱۹۹۶؛ تریشه ۱۹۹۷). اگرچه این نظریه به چند دهه قبل ارائه شده است، اما کار نیکولز^۲ (۱۹۸۹) و (۱۹۸۴) این نظریه را پیشرفت داد و

به ندرت معلمان تربیت‌بدنی ادعا می‌کنند که نمی‌خواهند دانش‌آموزانشان موفق شوند؛ هدف اصلی همه‌ی معلمان کنار آمدن، افزایش موفقیت است. متأسفانه حتی موفق‌ترین معلمان در رسیدن به این هدف موفق نیستند. غالباً این عدم موفقیت به انگیزه‌ی کم دانش‌آموزان مربوط است. از این رو محققان درصددند، عواملی را که باعث افزایش انگیزه و یادگیری دانش‌آموزان در کلاس تربیت‌بدنی می‌شوند، شناسایی کنند.

از میان نظریه‌هایی که محققان در دهه‌ی گذشته مطرح کرده‌اند، «نظریه‌ی دست‌یابی به هدف»^۱ بیشتر از دیگر نظریه‌ها در افزایش انگیزه مؤثر بوده است [نیکلز، ۱۹۸۴]. هدف این مقاله، شناساندن این

دانش آموزان درباره‌ی توانایی اجرای فعالیتشان به روشی خودمحوارانه قضاوت می‌کنند و به این دیدگاه می‌رسند که تلاش و توانایی به هم مرتبط هستند [نیکولز و میلر ۱۹۸۴]. این دانش‌آموزان، وظیفه‌گرا نامیده می‌شوند. دانش‌آموزانی که این چنین درکی از تلاش و توانایی دارند، وقتی در انجام فعالیت، تلاش بیشتری به خرج می‌دهند، احساس موفقیت می‌کنند. به علاوه، تمایل دارند فعالیت‌های رقابتی و پرتلاش بیشتری انجام دهند؛ چرا که فعالیت‌های آسان برای پیشرفت و مهارت و اجرا، و به‌طور کلی توانایی، چندان سودمند به نظر نمی‌رسند [جاگالینسکی و نیکولز، ۱۹۸۷]. هم چنین نشان داده شده است، افرادی که روش یادگیری وظیفه‌گرا را می‌پذیرند (نولن، ۱۹۸۸)، دوام یادگیری شان بیشتر است و در رقابت‌ها برتری دارند [الیوت و وک، ۱۹۸۸].

خودگیری

برخلاف دانش‌آموزان وظیفه‌گرا، افراد خودگرا، در نمایش توانایی‌هایشان خودمحوارند و رابطه‌ی قوی بین تلاش و توانایی را تشخیص نمی‌دهند. از این رو، هنگامی که برای رسیدن به سطوح رقابتی که دیگران رسیده‌اند، به تلاش بیشتری نیاز باشد، دانش‌آموزان خودمحوار، توانایی کمتری احساس می‌کنند [جاگالینسکی و نیکولز، ۱۹۸۷]. در نتیجه افراد خودگرا، اجرای فعالیت خود را با دیگران مقایسه می‌کنند و میزان موفقیتشان را نسبت

به دیگران می‌سنجند. به علاوه، رفتارهای ضعیفی از خود به نمایش می‌گذارند و هنگامی که به سرعت به موفقیت نمی‌رسند، احساسات منفی را تجربه می‌کنند. آنان از فعالیت‌های پرتلاش و رقابتی دوری می‌کنند و نمی‌توانند به اندازه‌ی دانش‌آموزان وظیفه‌گرا، فعالیتی را ادامه دهند.

فضای انگیزشی

نظریه‌ی دست‌یابی به هدف، علت انجام فعالیت دانش‌آموزان به یک شکل خاص در تربیت بدنی را شرح می‌دهد. این نظریه تا زمانی که آمز^۵ (۱۹۹۲b و ۱۹۹۲a) کار روی توسعه‌ی فضای انگیزشی را کامل کرد، از این توانایی برخوردار نبود. اکنون کار آمز (۱۹۹۲b و ۱۹۹۲a) روش مشخص و واضحی برای تأثیر بر انگیزش دانش‌آموزان در کلاس درس تربیت بدنی ارائه می‌دهد.

آمز (۱۹۹۲b و ۱۹۹۲a) اظهار داشت: فضای انگیزشی که بزرگترین پیشرفت فردی و یادگیری مهارت متمرکز باشد، وظیفه‌گرایی را

تقویت می‌کند. در مقابل، فضاهای انگیزشی که بر فعالیت‌های گروهی و مقایسه‌ی توانایی‌های افراد تأکید می‌کنند، فعالیت خودگرا را تقویت خواهند کرد. به علاوه، آمز شرح داد: هر آن چه معلم می‌گوید و انجام می‌دهد، در ایجاد فضای وظیفه‌گرا یا خودگرا مؤثر است. با توجه به این دیدگاه، آمز شش عامل را که معلمان هنگام تدریس روی آن‌ها کنترل دارند، چنین برمی‌شمارد:

۱. درخواست از دانش‌آموزان برای انجام فعالیت؛
۲. میزان اختیاری که به دانش‌آموزان می‌دهند؛
۳. پاداشی که به دانش‌آموزان می‌دهند؛
۴. نحوه‌ی گروه‌بندی دانش‌آموزان؛
۵. نحوه‌ی ارزیابی دانش‌آموزان؛
۶. مقدار زمانی که به دانش‌آموزان برای اتمام فعالیت می‌دهند.

کلمه‌ای که از ترکیب حروف اول انگلیسی این شش عامل به دست می‌آید، «TARGET» است. اصول

جدول ۱. اصول TARGET برای ایجاد فضای انگیزشی وظیفه‌گرا یا خودگرا

مؤلفه‌های روش TARGET	وظیفه‌گرایی	خودگرایی
وظیفه ^۶	به دانش‌آموزان وظایف متعددی داده می‌شود. آن‌ها ممکن است اهداف واقعی کوتاه‌مدت خود را به انجام رسانند.	همه‌ی دانش‌آموزان وظایف یکسانی انجام می‌دهند و بر تکلیف مشخصی تمرکز می‌کنند. معلم، اهداف دانش‌آموزان را تعیین می‌کند.
قدرت و اختیار ^۷	دانش‌آموزان فعالیتی را که می‌خواهند انجام می‌دهند. به آن‌ها فرصت داده می‌شود که تجهیزاتشان را برپا کنند، فعالیت خود را به نمایش بگذارند و آن را ارزیابی کنند.	معلم در مورد همه‌ی مسائلی که دانش‌آموزان یاد می‌گیرند، تصمیم می‌گیرد، همه‌ی تجهیزات را برپا می‌کند و فعالیت همه‌ی دانش‌آموزان را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.
پاداش‌ها ^۸	تشخیص پیشرفت بین معلم و شاگرد، به‌طور خصوصی مطرح می‌شود. دانش‌آموزان شاخص یکسانی برای دریافت پاداش دارند که براساس ارزش‌های فردی داده می‌شود.	میزان پیشرفت دانش‌آموزان در جمع مطرح می‌شود و پاداشی به بهترین اجرا در گروه داده می‌شود.
گروه‌بندی ^۹	دانش‌آموزان به صورت فردی و یا در گروه‌های کوچک هماهنگ فعالیت می‌کنند. گروه‌بندی، انعطاف‌پذیر و ناهمگن است.	کل کلاس یا گروه، فعالیت یکسانی انجام می‌دهند و دانش‌آموزان بر اساس توانایی‌هایشان گروه‌بندی می‌شوند.
ارزش‌یابی ^{۱۰}	ارزش‌یابی، فردمحور و براساس پیشرفت شخصی است. پیشرفت براساس هدف‌های فردی، شرکت در کلاس و میزان تلاش تشخیص داده می‌شود. ارزش‌یابی به صورت شخصی بین معلم و شاگرد صورت می‌گیرد.	ارزش‌یابی براساس نورم خاص و یا رتبه‌بندی شخصی است. ارزش‌یابی در حضور جمع صورت می‌گیرد و عوامل تعیین‌کننده و هدف‌های دانش‌آموزان را مشخص می‌کند.
زمان ^{۱۱}	محدوده‌ی زمانی برای انجام تکلیف و پیشرفت انعطاف‌پذیر است. دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی برای تعیین محدوده‌ی زمانی کمک می‌کنند.	معلم محدوده‌ی زمانی را برای همه‌ی دانش‌آموزان به منظور اتمام تکلیف مشخص می‌کند.

اثرات مثبت بر یادگیری و دوام آن، بر فضای خودگرا اولویت دارد [رودا، ۱۹۹۶]. متأسفانه بررسی دقیق اصولی که معلمان برای تقویت فضای درگیر در فعالیت به کار می‌گیرند، ممکن است برای بعضی از آن‌ها مشکل باشد. در نتیجه ممکن است، در خصوص عواملی مانند «حق انتخاب دانش‌آموزان» و «آزادی عمل در انجام فعالیت»، کمبود کنترل احساس شود. به هر حال، اثرات سودمند فضای انگیزشی وظیفه‌گرا باید بر این ترس غلبه کند و این فرایند را ارزشمند سازد.

اهمیت دارد که همه‌ی اصول آن را رعایت کنند. معلمان نباید بخشی از فضا را به صورت وظیفه‌گرا و بخشی را به صورت خودگرا توسعه دهند. اگر دانش‌آموزان راهنمایی‌های ضد و نقیضی در محیط دریافت کنند، تشخیص وظیفه‌گرا یا خودگرا بودن برای آنان دشوار خواهد شد. (جدول ۱)

نگرانی‌های معلمان

اگرچه معلمان، توانایی توسعه‌ی هر دو فضای وظیفه‌گرا یا خودگرا را دارند، ولی فضای وظیفه‌گرا به علت

TARGET در شکل‌گیری فضای انگیزشی به شکل وظیفه‌گرا یا خودگرا مؤثر است. نشان داده شده است که این فضاها در وظیفه‌گرا یا خودگرا بودن دانش‌آموزان در کلاس درس تربیت بدنی مؤثرند (برای مثال: تودوروویچ و کاتز است، ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳؛ سولمون، ۱۹۹۶). جدول ۱ اصول کلی را که معلمان برای ایجاد فضای انگیزشی وظیفه‌گرا یا خودگرا در استفاده از روش TARGET به کار می‌برند، شرح می‌دهد. اگر معلمی از روش TARGET استفاده می‌کند، بسیار

منابع

Ames, C. (1992a). Achievement goals and the classroom motivational climate. In D. H. Schunk & J. L. Meece (Eds.), *Student perceptio in the classroom* (pp. 327-348). Hillsdale, NJ: Earlbaum.

Ames, C. (1992b). Classroom: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, **84**, 261-271.

Ames, C., & Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of Educational Psychology*, **80**, 260-267.

Duda, J. L. (1996). Maximizing motivation in sport and physical education among children and adolescents: The case for greater task involvement. *Quest*, **48**, 290-302.

Elliott, E. S., & Dweck, C. S. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, **95**, 256-273.

Jagacinski, C. M., & Nicholls, J. G. (1987). Competence and affect in task involvement and ego involvement: The impact of social comparison information. *Journal of Educational Psychology*, **79**(2), 107-114.

Nicholls, J. G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review*, **91**, 328-346.

Nicholls, J. G. (1989). *The competitive ethos and democratic education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Nicholls, J. G., & Miller, A. T. (1984). Development and its discontents: The differentiation of the concept of ability. In J. G. Nicholls (Ed.), *Advances in motivation and achievement: The development of achievement motivation* (Vol. 3, pp. 185-218). Greenwich, CT: JAI.

Nolen, S. B. (1988). Reasons for studying: Motivational orientations and study strategies. *Cognitions and Instruction*, **6**, 269-287.

Solmon, M. A. (1996). Impact of motivational climate on students' behaviors and perceptions of a physical exucation setting. *Journal of Educational Psychology*, **88**, 731-738.

Todorovich, J. R., & Curtner-Smith, M. D. (2002). Influence of the physical education classroom motivational climate on sixth grade students' task and ego orientations. *Euroean Physical Education Review*, **8**(2), 119-138.

Todorovich, J. R., & Curtner-Smith, M. D. (2003). Influence of the physical education classroom mitivational climate on third grade students' task and ego orientations. *Journal of Classroom Interaction*, **38** (1), 36-46.

Treasure, D. (1997). Perceptions of the motivational climate and elementary school children's cognitive and affective response. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, **19**, 278-290.

ملی پاسخ گو باشد. استانداردهای ملی برای تعریف آن چه دانش آموزان باید در زمینه ی تربیت بدنی بدانند، نوشته شده است. معلمان سخت کوشی که تلاش می کنند تا به دانش آموزان در رسیدن به این استانداردها کمک کنند، ممکن است نسبت به پذیرش روش های جدید تدریس، بی میل باشند. مطالعه ی مقالاتی که در زمینه ی استانداردهای ملی در توسعه ی فضای انگیزشی و وظیفه گرا نوشته شده اند به معلمان یاری می دهد، تا در ایجاد فضای انگیزشی که به دست یافتن به این هدف ها کمک می کند، اعتماد به نفس بیشتری داشته باشند.

پی نویسی

1. Achievement Gool Theory
2. Nicholls
3. Tasks-orien Tation
4. Ego-orientation
5. Ames
6. Task
7. Anthority
8. Rewards
9. grouping
10. Evaluation
11. Time

بعضی از نگرانی هایی که معلمان در توسعه ی فضای انگیزشی و وظیفه گرا دارند، عبارت اند از:

۱. ارزیابی در فضای درگیر در فعالیت کار مشکلی است و معلمان با روش خاصی باید این کار را انجام دهند. برگه های برنامه ی تمرینی وسیله ای برای ارزیابی دانش آموزان در محیط است.

۲. اغلب معلمان در مورد رفتار دانش آموزان، صرف نظر از روش تدریس مورد استفاده، نگران اند و معلمانیکه قصد توسعه ی فضای انگیزشی و وظیفه گرا را دارند، به ویژه در مورد رفتار دانش آموزان نگران هستند. از این رو ما توصیه می کنیم، مؤلفه های رفتار دانش آموزان در روش مبتنی بر کاربرد اصول TARGET را با همین مؤلفه ها در روش های مدیریت رفتار در کلاس تربیت بدنی، مقایسه کنید.

۳. امنیت، نگرانی بیشتر معلمان است. اغلب آنان از این نگران اند که وقتی به دانش آموزان اختیار بیشتری بدهند، احتمال سر زدن رفتارهای ناامن از آن ها بیشتر شود.

در پایان شایان ذکر است، تربیت بدنی مدارس باید در سطح